

JUDr. Ivana Janů a Jednota českých právníků

Na stránkách Zpravodaje Jednoty českých právníků jsou čas od času připomínány životní a profesní mezníky právníků, kteří podporují Jednotu jako dobrovolnou stavovskou organizaci právníků všech profesí, případně pro ni i přednášejí či jinak pomáhají. A právě tak tomu bylo a je u JUDr. Janů, která je velkým příznivcem JČP. Vždy ochotně pomáhá nejen na úseku vzdělávacím. Za veškerou její pomoc Jednotě a s ohledem na její celoživotní vysoce angažovanou a vysoce odbornou činnost byla oceněna stříbrnou medailí prof. Antonína Randy.

JUDr. Ivana Janů v posledních srpnových dnech letošního roku skončila ve své funkci předsedkyně Úřadu pro ochranu osobních údajů. Je to zajisté vhodná příležitost ohlédnout se za jejím bohatým profesním životem, připomenout její velké osobní nasazení a neúnavnou pracovitost a odvahu, jež projevila ve vysokých funkcích při budování právního státu v ČR. Již v roce 1989 spontánně obnovovala stranické struktury Lidové strany. Na to navázala pozdější kooperace do České národní rady, účast v prvních demokratických volbách v roce 1990 a opětně potom její zvolení do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 1992. Tam Ivana Janů aktivně spolupracovala zejména na tvorbě české Ústavy a byla zvolena vedoucí delegace Parlamentu ČR v Radě Evropy. Rozhodujícím způsobem se podílela především na těch zákonných normách, které byly spojeny s nápravou křivd minulého režimu, či na vzniku nových hodnotových právních principů. Ostatně v jednom ze svých bilancujících rozhovorů z poslední doby potvrdila, že svoboda je pro ni pořád to nejcennější, čeho jsme dosáhli. V Poslanecké sněmovně setrvala

pouze do roku 1993, kdy ji prezident Václav Havel jmenoval soudkyní a místopředsdkyní prvního českého ústavního soudu. Zde patřila k výrazným soudcům tzv. první, ale později i druhé generace (podruhé byla do funkce jmenována prezidentem Václavem Klausem). Zvýšenou pozornost věnovala případům, které se týkaly vyrovnání s totalitní minulostí či souvisely s transformačními procesy; zásadním způsobem také ovlivnila pojetí zahraničních vztahů, které jako místopředsdkyně Ústavního soudu vedla. Jako příklad jejího soudcovského podílu na judikatuře Ústavního soudu lze uvést nálezy reagující na protiústavní regulaci nájemného a související nečinnost zákonodárce (nálezy Pl. ÚS 20/05) nebo rozhodnutí kritizující nečinnost parlamentu ve věci církevních restitucí (Pl. ÚS 9/07). Vždy dokázala ve svých právních závěrech dobře odhadnout rozhraničení mezi pravomocemi parlamentními, exekutivními a soudními, zejména kam až může zajít Ústavní soud. Osobitá Ivana Janů patřila také k soudcům s nadprůměrným počtem disentních stanovisek, celkově jich na Ústavním soudu uplatnila 67. Mandát ústavního soudce dočasně přerušila, když byla v roce 2001 zvolena Valným shromážděním OSN soudkyní ad litem Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Toto období pro ni představovalo nejen významnou funkci, ale zejména intenzivní profesionální a lidskou zkušenost spočívající v tom, že systémy práva jsou sice odlišné, ale problémy života a hledání spravedlivého řešení jsou jednotícím elementem, na jehož základě je možno velmi dobře mezinárodně spolupracovat a vzájemně se obohacovat. Sama Ivana Janů o tomto období řekla, že je vděčná za to, že mohla malým dílem přispět k procesu mezinárodní trestní spravedlnosti, který započal norimberským tribunálem po druhé světové válce. Je známo, že podíl ČR na práci tohoto mezinárodního soudu velmi oceňoval Václav Havel, a to nejenom to, že jsme tam účastní, ale i to, že soudcem je žena. Zde je třeba zdůraznit, že právě intenzivní hledání spravedlnosti, u něhož je přítomna i mimořádná lidskost a schopnost vidět za soudním případem člověka, který se dovolává spravedlnosti, je pro doktorku Janů charakteristické. I proto také byla v roce 2014 jmenována právníkem roku v oboru občanská a lidská práva a právo ústavní.

Zatím poslední zásadní profesní zkušeností Ivany Janů byla oblast ochrany osobních údajů a funkce předsdkyně Úřadu pro ochranu osobních údajů, do které byla jmenována 26. srpna 2015. Výborně připravena svými předchozími profesionálními zkušenostmi z oblasti abstraktního soudnictví přinesla úřadu rozměr, který dosud neměl. Dokázala totiž pojmenovat základní konflikt současné doby mezi rozvojem

informačních technologií a ochranou osobních údajů a soukromí velmi srozumitelným způsobem a přenést metodu porovnávání základních práv na základě proporcionality, obvykle praktikovanou soudy, i na úroveň praxe dozorového úřadu. Patřila tak k nemnoha odborníkům v oblasti ochrany osobních údajů v Evropě vybaveným zkušeností abstraktního přezkumu základních práv a schopností soudní argumentace právě v období nastavování nové rovnováhy mezi informačními technologiemi a základními právy. V této souvislosti by sama Ivana Janů jistě ráda připomněla osobnost velkého bojovníka za etické zacházení s osobními údaji, italského soudce Giovanniho Buttarelliho (1957–2019), později evropského inspektora pro ochranu osobních údajů, který upozorňoval na nutnost vnést hodnoty humanity, etiky a lidské důstojnosti do digitálního světa.¹ Jedním z konkrétních témat, ke kterému se Ivana Janů od svého nástupu aktivně vyslovovala na evropské úrovni,² byla otázka monetizace dat, jako jedna z nejzávažnějších otázek ochrany osobních údajů v současnosti. V otázce, která je dosud předmětem diskuse na úrovni evropského Sboru pro ochranu osobních údajů, zastává důsledně názor, že osobní údaje nejsou obchodovatelnou komoditou. Lze jen doufat, že dozorový úřad bude linii v oblasti ochrany osobních údajů, kterou nastavila Ivana Janů, zastávat i nadále.

JUDr. Ivaně Janů je namísto nejen poděkovat za vše, co vykonala pro ČR, ale především se jí také inspirovat v našich občanských a profesních životech a všem každodenním konání. ■

*JUDr. Soňa Matochová, Ph.D.
vedoucí analytického odboru
Úřad pro ochranu osobních údajů*

1 Buttarelli, G. „Choose Humanity: Putting Dignity Back into Digital. Blíže viz: https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/speeches-articles/choose-humanity-putting-dignity-back-digital_en.

2 Evropský sbor pro ochranu osobních údajů, tzv. EDPB, je nezávislý orgán tvořený předsedy dozorových úřadů členských států EU, který se vyslovuje k zásadním otázkám ochrany osobních údajů současnosti (viz čl. 68 až 76 GDPR).